

Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2017

I. Úvod

Národný inšpektorát práce predkladá informatívnu správu o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2017 (ďalej „správa“) na rokovanie porady vedenia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej „ministerstvo“), čím plní úlohu č. B.2 stanovenú generálnemu riaditeľovi Národného inšpektorátu práce ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny uznesením 25/13 porady vedenia ministerstva.

Ministerstvo predkladá správu na rokovanie vlády Slovenskej republiky, čím plní úlohu č. B.2 stanovenú ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny uznesením č. 527 z 3. októbra 2012 k Informatívnej správe o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za I. polrok 2012.

Účelom tejto správy je informovať o stave v oblasti vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za obdobie roka 2017. Informácie uvedené v správe vychádzajú z výsledkov kontrolnej činnosti realizovanej v sledovanom období inšpektorátmi práce, Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej „ústredie práce“) a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej „úrady práce“). Zistenia za rok 2017 sú prezentované v porovnaní s výsledkami činnosti v predmetnej oblasti za predchádzajúce štyri kalendárne roky.

Správa obsahuje aj informácie od orgánov štátnej správy, ktoré pri výkone kontroly nelegálneho zamestnávania spolupracujú s kontrolnými orgánmi, a to Finančným riaditeľstvom Slovenskej republiky, Úradom hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru a krajskými riaditeľstvami Policajného zboru.

II. Východiská vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania

Kompetencia výkonu kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je zverená kontrolným orgánom, ktorými sú inšpektoráty práce, ústredie práce a úrady práce.

Pojmové vymedzenie nelegálnej práce, nelegálneho zamestnávania, zákazu vykonávania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania a výkonu kontroly obsahuje zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon č. 82/2005 Z. z.“).

Zákon č. 82/2005 Z. z. rozoznáva dve skutkové podstaty priestupku nelegálnej práce, podľa ktorého sa za nelegálnu prácu považuje závislá práca, ktorú vykonáva fyzická osoba pre právnickú osobu alebo fyzickú osobu, ktorá je podnikateľom za súčasného splnenia podmienky spočívajúcej v tom, že táto:

- I. nemá s právnickou osobou alebo s fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu, zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej „Zákonník práce“), zákona č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, s účinnosťou od 01. júna 2017 zrušeného a nahradeného zákonom č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon o štátnej službe“) alebo
- II. je štátnym príslušníkom krajiny, ktorá nie je členským štátom Európskej únie, iným zmluvným štátom Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo Švajčiarskou konfederáciou, alebo osobou bez štátnej príslušnosti (ďalej „štátny príslušník tretej krajiny“) a nie sú splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu, § 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon o službách zamestnanosti“).

Zákon č. 82/2005 Z. z. rozoznáva štyri skutkové podstaty správneho deliktu nelegálneho zamestnávania, podľa ktorého je takýmto správnym deliktom zamestnávanie právnickou osobou alebo fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, ak využíva závislú prácu:

- I. fyzickej osoby a nemá s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (Zákonník práce, zákon o štátnej službe),
- II. fyzickej osoby, má s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (Zákonník práce, zákon o štátnej službe) a nespĺnila povinnosť podľa osobitného predpisu, § 231 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon o sociálnom poistení“), t. j. nespĺnila povinnosť prihlásiť zamestnanca do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia vedeného Sociálnou poisťovňou najneskôr pred začatím výkonu činnosti zamestnanca alebo
- III. štátneho príslušníka tretej krajiny a nie sú splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu (§ 21 ods. 1 zákona o službách zamestnanosti),
- IV. štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom, zákonom č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon o pobyte cudzincov“), resp. zákonom č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon o azyle“).

Nevyhnutným predpokladom preukázania porušenia zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania pri výkone kontroly je preukázanie výkonu závislej práce. Závislá práca je podľa § 1 ods. 2 Zákonníka práce definovaná ako práca vykonávaná vo vzťahu nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca, osobne zamestnancom pre

zamestnávateľa, podľa pokynov zamestnávateľa, v jeho mene, v pracovnom čase určenom zamestnávateľom.

Kontrolná činnosť je základným nástrojom na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Dozor nad dodržiavaním právnych predpisov, ktoré upravujú zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je súčasťou činnosti inšpekcie práce, ktorou sa presadzuje ochrana zamestnancov pri práci. Výkon štátnej správy v oblasti inšpekcie práce upravuje zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon o inšpekcii práce“)

Povinnosť inšpektorátu sankcionovať správny delikt nelegálneho zamestnávania upravuje zákon o inšpekcii práce, pričom tento ukladá povinnosť uložiť pokutu zamestnávateľovi alebo fyzickej osobe za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania v sume od 2 000 eur do 200 000 eur, a ak ide o nelegálne zamestnávanie dvoch a viac fyzických osôb súčasne, v sume najmenej 5 000 eur.

Dodržiavanie zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania kontrolujú zamestnanci ústredia práce a úradov práce podľa zákona o službách zamestnanosti v nadväznosti na § 6 ods. 3 zákona č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov. Ústredie práce a úrady práce uložia pokutu právnickej alebo fyzickej osobe za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania od 2 000 eur do 200 000 eur, a ak ide o nelegálne zamestnávanie dvoch a viac fyzických osôb súčasne, v sume najmenej 5 000 eur.

Kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vo vzťahu k štátnym príslušníkom tretích krajín je vykonávaná aj v spolupráci s Policajným zborom, najčastejšie s príslušníkmi Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru.

Kontrolné orgány v zmysle ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z. posudzujú riziko nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavajú na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom a ktorí vykonávajú závislú prácu. Posúdenie rizika je predmetom záujmu Európskej komisie, ktorá od členských štátov Európskej únie vyžaduje pravidelnú identifikáciu odvetví ekonomických činností, v ktorých sa sústreďuje nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín (ďalej „rizikové odvetvia“), a výkon kontroly nelegálneho zamestnávania najmä v rizikových odvetviach.

Zákon č. 82/2005 Z. z. stanovuje Národnému inšpektorátu práce povinnosť predkladať Európskej komisii každoročne do 1. júla informácie za predchádzajúci kalendárny rok o počte kontrol nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa nelegálne zdržiavajú na území Slovenskej republiky, v jednotlivých rizikových odvetviach, percentuálnom podiele kontrolovaných subjektov z počtu zamestnávateľov v každom rizikovom odvetví a o výsledkoch kontrol vykonaných v jednotlivých rizikových odvetviach.

Kontrolné orgány majú informačnú povinnosť podľa zákona č. 82/2005 Z. z., ktorý stanovuje, že štátny príslušník tretej krajiny, ktorý bol nelegálne zamestnávaný podľa § 2 ods. 3 tohto zákona, bude informovaný o jeho práve podať podnet, ak mu dohodnutá mzda nebola vyplatená, o jeho práve uplatniť si nárok na dohodnutú dlžnú mzdu a o jeho práve

na doručenie dlžnej mzdy do krajiny, do ktorej sa vráti alebo bude administratívne vyhostený na náklady právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ktorej bola právoplatne uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania podľa § 2 ods. 3 zákona.

Účinným prostriedkom, zefektívňujúcim a zrýchľujúcim výkon kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, je využívanie elektronického prístupu do databázy registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia vedeného Sociálnou poisťovňou zo strany inšpektorov práce a kontrolórov ústredia práce a úradov práce v čase výkonu kontroly fyzických osôb nachádzajúcich sa na pracoviskách kontrolovaných subjektov.

Sociálna poisťovňa vedie register poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia, do ktorého je zamestnávateľ povinný prihlásiť zamestnanca na sociálne poistenie najneskôr pred začatím výkonu činnosti zamestnanca. Sociálna poisťovňa a Národný inšpektorát práce majú uzatvorenú dohodu zo dňa 16. novembra 2012 o spolupráci pri poskytovaní údajov z informačného systému Sociálnej poisťovne v oblasti poskytovania informácií súvisiacich s výkonom kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania fyzických osôb realizovaným inšpektorátmi práce. V roku 2016 došlo k podpisu dodatku č. 2 k vyššie uvedenej dohode, na základe ktorého došlo k prehĺbeniu spolupráce medzi Národným inšpektorátom práce a Sociálnou poisťovňou, a to najmä smerom k rozšíreniu rozsahu informácií poskytovaných Sociálnou poisťovňou potrebných za účelom zabezpečenia efektívneho výkonu kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania.

Taktiež aj ústredie práce má so Sociálnou poisťovňou uzatvorenú Rámcovú dohodu o spolupráci zo dňa 30. marca 2009, prostredníctvom ktorej zamestnanci kontroly overujú informácie o riadne a včas prihlásených kontrolovaných zamestnancoch prostredníctvom tzv. GRID kariet.

Okrem pokút pôsobia preventívno-represívne aj nasledovné sankčné nástroje, ktoré sa uplatnia v prípade porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania.

Inšpektoráty práce sú podľa zákona o inšpekcii práce povinné vydať na požiadanie na účely preukázania splnenia podmienok podľa osobitného predpisu (napr. zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva v znení neskorších predpisov) potvrdenie o tom, že ku dňu požiadania nebolo zistené porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, a to do siedmich pracovných dní od požiadania.

Centrálny verejne prístupný zoznam fyzických osôb a právnických osôb, ktoré v predchádzajúcich piatich rokoch porušili zákaz nelegálneho zamestnávania vedie Národný inšpektorát práce v zmysle zákona o inšpekcii práce.

Poskytnutie dotácií z výdavkov štátneho rozpočtu, pomoci a podpory z fondov Európskej únie, resp. účasti na verejnom obstarávaní je podmienené neporušením zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Ďalším sankčným nástrojom pôsobiacim proti porušovaniu zákazu nelegálneho zamestnávania je aj zaradenie opakovaného porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania medzi osobitne závažné porušenia zákona na účely zrušenia živnostenského oprávnenia.

V roku 2016 došlo prostredníctvom novely zákona č. 82/2005 Z. z. k zakotveniu nového inštitútu napomáhajúceho boju s nelegálnym zamestnávaním. Týmto inštitútom je zakotvenie zákazu pre prijímateľov služieb prijať prácu alebo službu, ktorú im na základe zmluvy dodáva alebo poskytuje poskytovateľ služby prostredníctvom fyzickej osoby, ktorú nelegálne zamestnáva, a to v prípade

- ak ide o cezhraničné poskytovanie služby po dobu presahujúcu päť dní v období 12 mesiacov od prvého poskytnutia služby alebo
- ak ide o vnútroštátnu dodávku práce alebo cezhraničnú dodávku práce.

Porušenie tohto zákazu je zo strany kontrolných orgánov sankcionované pokutou v rovnakej výške ako je tomu pri nelegálnom zamestnávaní, t. j. v sume od 2 000 eur do 200 000 eur, a ak ide o dve a viac fyzických osôb súčasne, najmenej v sume 5 000 eur.

Okrem kontrolnej činnosti, a na to nadväzujúceho vyvodzovania zodpovednosti, kontrolné orgány, najmä inšpektoráty práce, efektívne využívajú aj preventívne pôsobenie formou poskytovania bezplatného poradenstva v rozsahu základných odborných informácií a rád o spôsoboch, ako najúčinnšie dodržiavať platné právne predpisy upravujúce oblasti dozoru inšpekcie práce.

Základným cieľom výkonu kontroly a preventívneho poradenstva je potieranie všetkých foriem porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania.

III. Kontrolná činnosť a zistenia orgánov inšpekcie práce

Výkon inšpekcie práce zameranej na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bol v roku 2017 realizovaný v rámci:

- plánovaných celoslovenských a krajských úloh, ako aj
- mimoriadnych úloh,
- prešetrovania podaní právnických a fyzických osôb,
- následnej kontroly plnenia nariadených opatrení,
- vyšetrovania udalostí (pracovných úrazov a chorôb z povolania),
- spolupráce s inými orgánmi.

Kontrola osôb nachádzajúcich sa na pracovisku zamestnávateľa sa realizuje jednak ako samostatný výkon inšpekcie práce zameraný výlučne na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania, ale väčšinou je aj súčasťou výkonov inšpekcie práce zameraných na dodržiavanie pracovnoprávných predpisov, predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a predpisov upravujúcich oblasť sociálnej legislatívy v doprave.

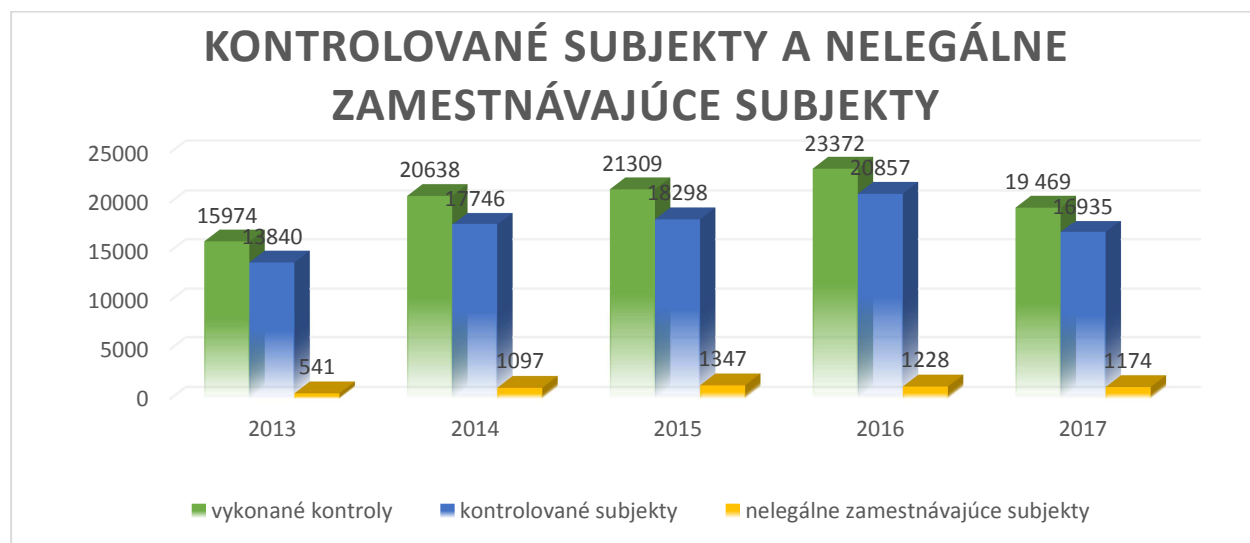
V sústave inšpekcie práce pôsobia od 01. 10. 2013 útvary kontroly nelegálneho zamestnávania (ďalej „ÚKNZ–KOBRA“), pričom tieto aktívne pôsobili aj v roku 2017. Ide o špecializované tímy inšpektorov práce, ktoré vykonávajú v prevažnej miere kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Od 09. 10. 2017 boli v rámci organizačnej zmeny ÚKNZ – KOBRA transformované na oddelenia kontroly nelegálneho zamestnávania (OKNZ – KOBRA) a personálne posilnené o cca 10 inšpektorov práce. Tento organizačný útvar tvorilo ku koncu roka 2017 celkovo 48 inšpektorov práce.

ÚKNZ – KOBRA realizujú svoju činnosť okrem bežného pracovného času aj v popoludňajších a nočných hodinách, počas víkendov a sviatkov. Výsledky ich činnosti sa samostatne sledujú a vyhodnocujú. V tejto správe sú zistenia ÚKNZ – KOBRA hodnotené ako súčasť výsledkov kontroly za sústavu inšpekcie práce, ale zároveň sú osobitne prezentované v časti III.B, pretože je potrebné zdôrazniť ich významný podiel na celkových výsledkoch kontrol za sústavu inšpekcie práce.

III.A. Výsledky kontroly

Inšpektoráty práce v roku 2017 vykonali celkovo 19 469 kontrol zameraných na preverenie dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, v rámci ktorých bolo skontrolovaných 16 935 subjektov (právnických osôb a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi) a 45 130 fyzických osôb vykonávajúcich prácu na pracoviskách kontrolovaných subjektov. Inšpekciou práce bolo odhalených 1 174 subjektov – zamestnávateľov, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania tým, že nelegálne zamestnávali spolu 3 275 fyzických osôb. Zdrojom uvedených údajov sú výstupy z informačného systému ochrany práce (ďalej „ISOP“) aktualizované k 12. 01. 2018.

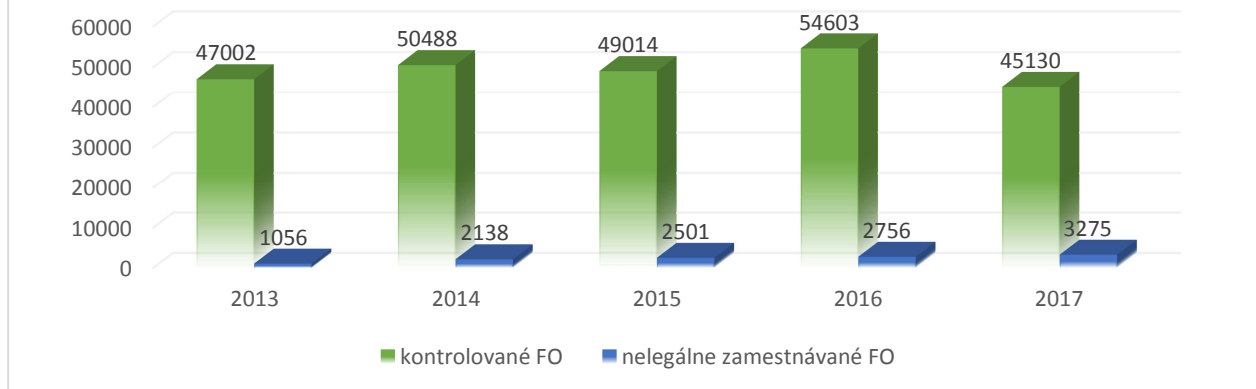
Údaje o vykonaných kontrolách dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania a ich výsledkoch znázorňuje nasledujúci graf.

Graf č. 1

Z počtu skontrolovaných subjektov (16 935) bolo zistené nelegálne zamestnávanie 1 174 subjektov, čo predstavuje 6,9 % zo všetkých kontrol vykonaných orgánmi inšpekcie práce.

KONTROLOVANÉ FO A NELEGÁLNE ZAMESTNÁVANÉ FO

Graf č. 2

Zo skontrolovaných 45 130 fyzických osôb bolo zistené nelegálne zamestnávanie 3 275 fyzických osôb, čo predstavuje 7,3 % zo všetkých kontrolovaných osôb.

Počet 3 275 odhalených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb zahŕňa 919 nelegálne zamestnávaných žien a 2 465 nelegálne zamestnávaných mužov. Inšpektori práce v roku 2017 odhalili aj nelegálne zamestnávanie mladistvých v počte 21 fyzických osôb.

Bolo zistené nelegálne zamestnávanie 1 237 fyzických osôb - cudzincov (príloha k správe - tabuľka č. 2a). Do uvedeného počtu nelegálne zamestnávaných cudzincov ISOP započítava tie fyzické osoby, ktoré nie sú štátnymi príslušníkmi Slovenskej republiky. V počte 1 237 je zahrnutých 90 občanov členských štátov Európskej únie, 860 štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí mali povolenie na pobyt a 287 štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa na území Slovenskej republiky zdržiavali bez povolenia na pobyt.

Využívanie práce cudzincov v rozpore so zákonom č. 82/2005 Z. z. bolo zistené u občanov niektorých členských krajín Európskej únie. Z týchto najväčší počet tvorili nelegálne zamestnávani občania Maďarska (45 občanov), ktorých prácu využívali zamestnávateľia pôsobiaci najmä v odvetví stavebníctva a ubytovacích a stravovacích služieb (z toho 33 so založeným pracovnoprávnym vzťahom bez splnenia povinnosti prihlásiť zamestnancov do registra Sociálnej poisťovne a 12 bez založenia pracovnoprávneho vzťahu) a 15 občanov Rumunska, najmä v odvetví stavebníctva. Z počtu 1147 odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín tvorili najväčší počet občania Srbska (762 osôb), ktorí boli nelegálne zamestnávani najmä zamestnávateľmi pôsobiacimi v odvetví priemyselnej výroby, odvetví administratívnych a podporných služieb a v odvetví činností v oblasti nehnuteľností a občania Ukrajiny (276 osôb), ktorí boli nelegálne zamestnávani najmä v odvetví administratívnych a podporných služieb (do ktorého patrí aj zamestnávanie agentúrami dočasného zamestnávania) a stavebníctva. Najčastejšie bolo zistené nelegálne zamestnávanie v dôsledku neprihlásenia zamestnanca na základe založeného pracovnoprávneho vzťahu do registra poisťencov a sporiteľov starobného dôchodkového

sporenia Sociálnej poisťovne. Prehľad o počtoch odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania cudzincov je uvedený v prílohe k správe - tabuľka č. 3a.

Osobitnou skupinou zamestnancov sú mladiství, ktorým vyplýva zvýšená právna ochrana z pracovnoprávných predpisov a zároveň aj z predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Inšpektormi práce bolo odhalené nelegálne zamestnávanie 21 fyzických osôb vo veku do 18 rokov. Využívanie práce mladistvých v rozpore s ustanoveniami zákona č. 82/2005 Z. z. má viaceré riziká, ktoré sú najzreteľnejšie najmä v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Nemožno opomenúť ani negatívny vplyv na vyvíjajúcu sa osobnosť mladistvého a na jeho súčasné a budúce pracovné návyky.

Dôležitým ukazovateľom, ktorý dotvára celkový obraz štruktúry nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, je aj počet zistení členených podľa najvýznamnejších rizikových odvetví ekonomických činností. Počty odhalených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb boli v absolútnych číslach najvyššie v odvetviach ako je stavebníctvo (868), administratívne a podporné služby (658), priemyselná výroba (492). Celkový prehľad o počtoch kontrolovaných fyzických osôb a nelegálne zamestnávaných fyzických osôb v členení podľa odvetví ekonomických činností je uvedený v prílohe k správe - tabuľka č. 4a.

Zákaz nelegálneho zamestnávania bol porušovaný najviac malými zamestnávateľmi s počtom zamestnancov 1 – 9 (príloha k správe - tabuľka č. 5a), a to v absolútnych číslach 1 553 fyzických osôb. Táto skutočnosť bola zistená aj v predchádzajúcich 4 kalendárnych rokoch.

V roku 2017 bol zákaz nelegálneho zamestnávania najviac porušovaný spoločnosťami s ručením obmedzeným (nelegálne zamestnávali 2 026 fyzických osôb) a fyzickými osobami, ktoré sú podnikateľmi (nelegálne zamestnávali 756 fyzických osôb). Rovnaký trend v porušovaní zákazu nelegálneho zamestnávania, keď zamestnávatelia s uvedenými právnymi formami najčastejšie porušovali zákaz nelegálneho zamestnávania badať aj v predchádzajúcich rokoch. Značný nárast zistení porušení zákazu nelegálneho zamestnávania oproti minulým rokom bol zaznamenaný v prípade zahraničných osôb, a to v celkovom počte 414 nelegálne zamestnaných fyzických osôb (príloha k správe - tabuľka č. 6a). S ohľadom na tento vývoj boli zamestnávatelia s uvedenými právnymi formami kontrolovaní inšpektorátmi práce najčastejšie.

Najvyšší počet nelegálne zamestnávaných fyzických osôb bol odhalený u zamestnávateľov so sídlom v Nitrianskom kraji (789) a najnižší u zamestnávateľov so sídlom v Žilinskom kraji (224) (príloha k správe - tabuľka č. 7a).

Inšpektori práce v roku 2017 zistili nelegálne zamestnávanie 3 275 fyzických osôb, z ktorých 1 103 vykonávalo pre zamestnávateľa závislú prácu bez založeného (písomne uzatvoreného) pracovnoprávneho vzťahu.

V 1 565 prípadoch bolo porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania spôsobené nesplnením prihlasovacej povinnosti zamestnávateľa voči Sociálnej poisťovni za súčasnej existencie založeného pracovnoprávneho vzťahu. Zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, u ktorého neboli splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu, t. j. nemal vydané povolenie na prechodný pobyt na účely zamestnania alebo povolenie na zamestnanie, bolo zistené v 320 prípadoch.

V roku 2017, bolo zistené aj nelegálne zamestnávanie 287 štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavali na území Slovenskej republiky v rozpore s ustanoveniami zákona o pobyte cudzincov alebo zákona o azyle a ktorí vykonávali závislú prácu (príloha k správe - tabuľka č. 8a).

Zohľadňujúc momentálny stav na pracovnom trhu Slovenskej republiky sa v priebehu roka 2017 uskutočnilo 5 mimoriadnych úloh so zameraním na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín. Prvá prebiehala v období od 27. februára 2017 do 30. apríla 2017, druhá v dňoch od 7. do 9. marca 2017 (obidve boli zamerané aj na dodržiavanie pracovných podmienok a podmienok zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín), tretia prebiehala v dňoch od 13 do 16 júna 2017, štvrtá v období od 15 do 18 novembra 2017 a posledná piata v období od 28. novembra 2017 až do 31. januára 2018. Tieto úlohy boli prevažne realizované inšpektormi práce v územnom obvode iného inšpektorátu práce v rozsahu písomného poverenia generálneho riaditeľa.

Inšpektoráty práce od 18. júna 2016 až do konca roka 2017, t. j. od účinnosti právnej úpravy, ktorou sa zakotvila zodpovednosť subjektov za porušenie zákazu prijat' prácu alebo službu, dodávanú prostredníctvom nelegálne zamestnávaných fyzických osôb, zistili uvedené porušenie u 33 subjektov, za ktoré navrhli pokuty v celkovej sume 745 000 eur, uložili pokuty v celkovej sume 123 000 eur, z toho v sume 21 000 eur právoplatne.

III.B. Činnosť útvarov kontroly nelegálneho zamestnávania – KOBRA

Rok 2017 bol štvrtým kalendárnym rokom, za ktorý je možné vyhodnotiť činnosť ÚKNZ – KOBRA. Tieto špecializované útvary na inšpektorátoch práce pôsobia od 1. októbra. 2013 v priamej riadiacej pôsobnosti hlavných inšpektorov práce. Svoju činnosť zameriavajú výhradne na odhaľovanie porušení zákazu nelegálneho zamestnávania, prípadne na dodržiavanie ustanovení Zákonníka práce upravujúcich výkon závislej práce. Inšpektori práce pôsobiaci v ÚKNZ – KOBRA pracujú efektívne, aktívne vyhľadávajú subjekty, v ktorých by mohlo dochádzať k porušovaniu zákazu nelegálneho zamestnávania, zisťujú informácie v teréne a pružne reagujú na potrebu vykonať inšpekciu práce. Zároveň sú materiálne a technicky vybavení na vycestovanie a konajú operatívne z hľadiska času výkonu kontroly.

V 43. týždni roka 2017 sa uskutočnila jedna mimoriadna celoslovenská kontrolná akcia ÚKNZ – KOBRA, pri ktorej boli výkony inšpekcie práce realizované inšpektormi práce v priebehu jedného týždňa v územnom obvode iného inšpektorátu práce v rozsahu písomného poverenia generálneho riaditeľa (tzv. výmena krajov).

Celkové výsledky činnosti ÚKNZ – KOBRA sú zahrnuté vo výsledkoch kontrol, uvedených v predchádzajúcej časti III.A. V záujme zdôraznenia prínosu útvarov v oblasti odhaľovania nelegálneho zamestnávania správa uvádza výsledky kontrol realizovaných ÚKNZ – KOBRA aj samostatne v tejto časti správy. Podiel výsledkov činnosti ÚKNZ – KOBRA na celkových počtoch odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania je významný, predstavuje až 77,5 %-ný podiel na celkových zisteniach orgánov inšpekcie práce (počtu odhalených

nelegálne zamestnaných osôb). Tento podiel ÚKNZ – KOBRA na celkových výsledkoch sa zvýšil oproti roku 2016, kedy tvoril 74,09 %-ný podiel.

Inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA v roku 2017 zrealizovali 10 438 kontrol zameraných na preverenie dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, v rámci ktorých bolo skontrolovaných 9 754 subjektov (právnických osôb a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi) a 22 023 fyzických osôb vykonávajúcich prácu na pracoviskách kontrolovaných subjektov. Porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania zistili u 881 (9,03 %) zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 2 538 (11,5 %) fyzických osôb. Úspešnosť odhaľovania prípadov porušenia nelegálneho zamestnávania je v percentuálnom vyjadrení vyššia v porovnaní s celkovými výsledkami kontrol nelegálneho zamestnávania za sústavu inšpekcie práce (príloha k správe - tabuľka č. 1a ÚKNZ – KOBRA).

Počet odhalených nelegálne zamestnávaných fyzických osôb 2 538 zahŕňa 597 nelegálne zamestnávaných žien a 1941 nelegálne zamestnávaných mužov. Inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA svojou činnosťou zistili aj nelegálne zamestnávanie mladistvých v počte 20 fyzických osôb (príloha k správe - tabuľka č. 2a ÚKNZ – KOBRA).

Inšpektormi práce ÚKNZ – KOBRA bolo odhalené nelegálne zamestnávanie cudzincov v počte 992 fyzických osôb, ktorý zahŕňa 42 štátnych príslušníkov členských štátov Európskej únie a 950 štátnych príslušníkov tretích krajín (príloha k správe - tabuľka č. 3a ÚKNZ – KOBRA). Prevažujúci spôsob porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania vo vzťahu k cudzincom bol v dôsledku včasného neprihlásenia zamestnanca na základe založeného pracovnoprávneho vzťahu do registra poisťencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia Sociálnej poisťovne, čo bolo odhalené v 405 prípadoch. Početnými (oproti minulým rokom), boli aj prípady štátnych príslušníkov tretích krajín, u ktorých neboli splnené podmienky na ich zamestnávanie podľa osobitného predpisu (313 osôb) a prípady štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavali na území Slovenskej republiky v rozpore so zákonom č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (231 osôb). Najmenej početnými boli prípady nelegálneho zamestnávania cudzincov, ktorí nemali založený pracovnoprávny vzťah podľa osobitného predpisu, čo inšpektori práce ÚKNZ – KOBRA odhalili u 43 osôb.

Štruktúra zamestnávateľov, u ktorých bolo inšpektormi práce ÚKNZ – KOBRA zistených najviac porušení zákazu nelegálneho zamestnávania, je podobná ako pri výsledkoch kontrol za celú sústavu inšpekcie práce. Porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania sa dopúšťajú najmä zamestnávatelia s počtom zamestnancov 1 – 9 a z hľadiska právnej formy sú to najmä spoločnosti s ručením obmedzeným nasledované fyzickými osobami – podnikateľmi. Rozdielom oproti minulým rokom je nárast počtu zistení nelegálneho zamestnávania u zahraničných osôb (príloha k správe - tabuľky č. 5a ÚKNZ – KOBRA a č. 6a ÚKNZ – KOBRA).

Z hľadiska krajov najlepšie výsledky činnosti dosiahol ÚKNZ – KOBRA Inšpektorátu práce Košice, ktorého inšpektori práce v roku 2017 odhalili 563 prípadov nelegálneho zamestnávania (príloha k správe - tabuľka č. 7b ÚKNZ – KOBRA).

Jedným z ukazovateľov výsledkov činnosti ÚKNZ – KOBRA je oblasť ukladania pokút. Za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania bolo v roku 2017 právoplatne uložených 945 pokút v sume 3 625 700 eur (príloha k správe - tabuľka č. 9a ÚKNZ – KOBRA).

Nemožno opomenúť ani prínos fungovania ÚKNZ – KOBRA spočívajúci v predchádzaní nelegálnemu zamestnávaniu, čo je prínos celospoločenský spočívajúci najmä v intenzívnejšej kontrole z hľadiska počtov výkonov a denného času, v ktorom sa kontrola realizuje. Toto preventívne pôsobenie je dosahované šírením informácií o spôsoboch, ako účinne dodržiavať právne predpisy a upozorňovaním na negatívne dôsledky nelegálneho zamestnávania s priamym ekonomickým dopadom na zamestnávateľov neporovnateľne finančne náročnejším, ako je finančný efekt využívania nelegálneho zamestnávania.

III.C. Sankcie

Inšpektoráty práce v roku 2017 (vrátane ÚKNZ – KOBRA) právoplatne uložili pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania 1 279 zamestnávateľom v sume 4 746 700 eur.

Počet právoplatne uložených pokút v roku 2017 (1 279) je v porovnaní s rokom 2016 (1 055) vyšší o 21,2 % v porovnaní s rokom 2015 (919) je vyšší o 39,2 % , v porovnaní s rokom 2014 (808) sú uložené pokuty vyššie o 58,3 % a v porovnaní s rokom 2013 (330) sú vyššie o 287,6 %. Zvýšené počty právoplatne uložených pokút priamo súvisia so zintenzívnením kontrolnej činnosti a preukazujú zvýšený počet odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb, k čomu významnou mierou prispela činnosť inšpektorov práce ÚKNZ – KOBRA.

Najvyšší počet pokút bol uložený zamestnávateľom vykonávajúcim svoje činnosti v nasledujúcich odvetviach ekonomických činností: stavebníctvo – 401 pokút v sume 1 618 800 eur, veľkoobchod a maloobchod – 245 pokút v sume 807 000 eur a ubytovacie a stravovacie služby – 193 pokút v sume 568 900 eur. Počet uložených pokút v týchto odvetviach priamo súvisí s vysokým počtom odhalených subjektov prevažne v rizikových odvetviach (príloha k správe - tabuľka č. 9a). V prílohe k správe sú počty a sumy právoplatne uložených pokút uvedené aj za obdobie predchádzajúcich štyroch kalendárnych rokov. Z ich porovnaní je zrejmé, že v roku 2017 sú počty a sumy pokút najvyššie za porovnávané obdobia.

Z hľadiska posudzovania počtu právoplatne uložených pokút v súvislosti s veľkosťou zamestnávateľa určenou počtom zamestnancov bolo najviac pokút uložených zamestnávateľom s počtom zamestnancov 1 – 9, a to 823 pokút v sume 2 810 600 eur (príloha k správe - tabuľka č. 10a). Trend v ukladaní najvyššieho počtu pokút práve tejto skupine zamestnávateľov, tzv. mikropodnikov, je rovnaký za celé sledované obdobie rokov 2013 až 2017.

Zamestnávateľmi, ktorým boli právoplatne uložené pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, boli prevažne spoločnosti s ručením obmedzeným – 754 pokút v sume 2 916 000 eur a fyzické osoby, ktoré sú podnikateľmi – 472 pokút v sume 1 636 400 eur (príloha k správe - tabuľka č. 11a).

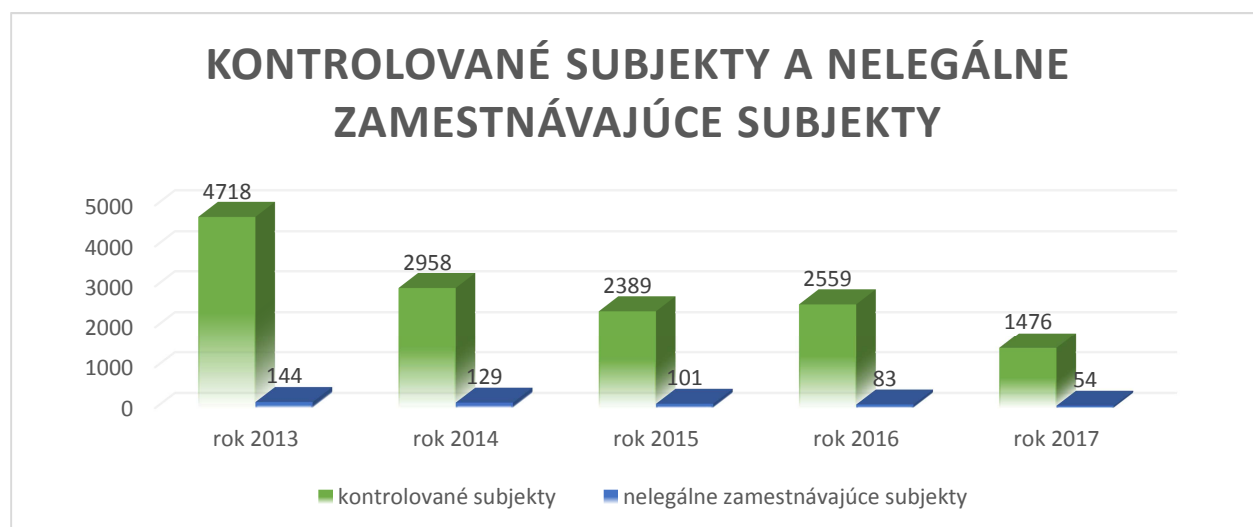
IV. Kontrolná činnosť a zistenia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny

Kontrolná činnosť ústredia práce a úradov práce zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola v roku 2017 vykonávaná v rámci:

- zamerania kontrolnej činnosti na rok 2017,
- prešetrovania písomných podnetov fyzických a právnických osôb,
- prešetrovania podnetov zaznamenaných z bezplatnej telefónnej linky zriadenej na ústredí,
- mimoriadnych celoslovenských úloh,
- rozhodnutia generálneho riaditeľa ústredia práce, resp. riaditeľov úradov práce.

IV.A. Výsledky kontroly

V roku 2017 bolo zamestnancami útvarov kontroly úradov práce a zamestnancami ústredia práce vykonaných celkom 1 476 kontrol zameraných na dodržiavanie ustanovení zákona č. 82/2005 Z. z., pričom bolo skontrolovaných celkom 3 963 fyzických osôb. Celkom bolo zistených 54 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 109 osôb (príloha k správe - tabuľka č. 1b). Pre prehľadnosť uvádzame údaje aj v nasledujúcich grafoch.

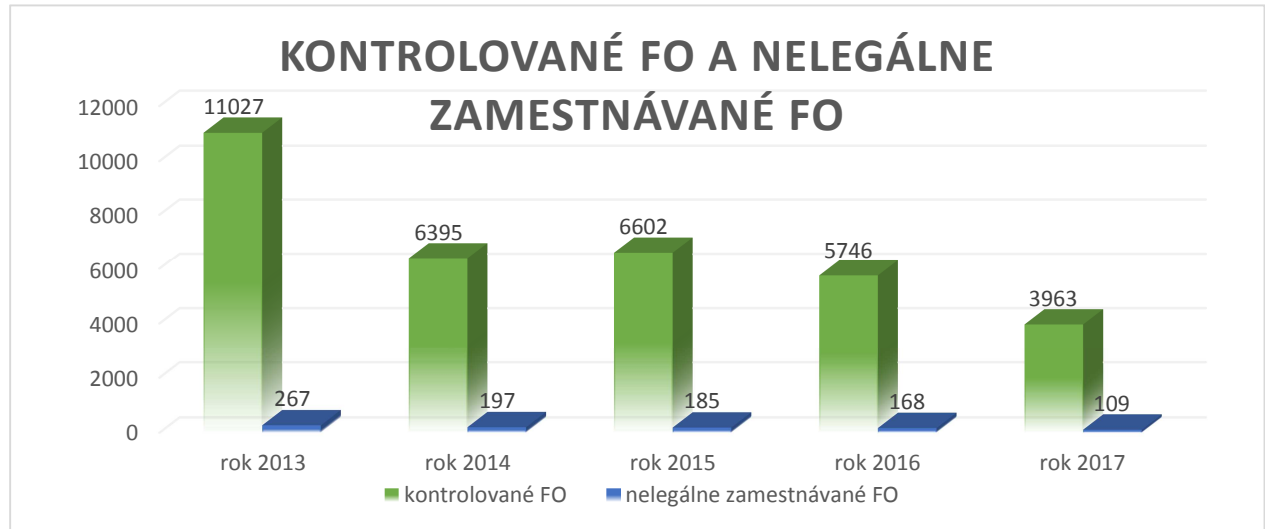

Graf č. 3

Z celkového počtu 1 476 kontrolovaných subjektov bolo zistených 54 zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne, čo predstavuje 3,7 %.

Rozdiel medzi počtom kontrolovaných subjektov v roku 2017 (1476) a v roku 2016 (2559) je spôsobený tým, že v roku 2017 nebola Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny vykonávaná celoslovenská kontrolná akcia, zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, nakoľko v mesiaci december 2017 zamestnanci ústredia a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vykonávali mimoriadnu kontrolnú akciu, zameranú na kontrolu dodržiavania §21 – 23b zákona o

službách zamestnanosti pri zamestnávaní štátnych príslušníkov tretích krajín.

Graf č. 4

Z celkového počtu 3 963 skontrolovaných fyzických osôb bolo nelegálne zamestnaných 109 osôb, čo predstavuje 2,8 % (príloha k správe - tabuľka č. 1b).

Nelegálne zamestnávanie žien bolo zistené v 54 prípadoch. Nelegálne zamestnávanie mladistvých nebolo v roku 2017 zistené (príloha k správe - tabuľka č. 2b).

V roku 2017 bola zrealizovaná mimoriadna celoslovenská aktivita (zrealizovaná všetkými úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny), kontrolná akcia zameraná na kontrolu dodržiavania zákona o službách zamestnanosti – ust. § 23b povinnosti zamestnávateľa pri zamestnávaní občana členského štátu Európskej únie a štátneho príslušníka tretej krajiny, kontrola tzv. informačných kariet.

Najvyšší výskyt kontrol dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bol v roku 2017 zaznamenaný u zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 9. V uvedených subjektoch bolo skontrolovaných 2 310 osôb (čo predstavuje 58,3 % z celkového počtu skontrolovaných osôb) z toho zistených nelegálne zamestnaných 57 osôb (52,3 % spomedzi všetkých zistených nelegálne pracujúcich osôb) (príloha k správe - tabuľka č. 5b).

U zamestnávateľa s právnou formou spoločnosť s ručením obmedzeným bolo skontrolovaných 2 072 osôb, z toho zistených nelegálne zamestnaných 78 osôb. Pri zamestnávateľoch s právnou formou Fyzická osoba bolo skontrolovaných 1 595 osôb z toho zistených nelegálne zamestnaných 31 osôb (príloha k správe - tabuľka č. 6b).

Z hľadiska odvetví hospodárstva bolo v roku 2017 skontrolovaných najviac osôb v odvetviach veľkoobchodu a maloobchodu – 1 316 osôb, nasledujú odvetvia ubytovacie a stravovacie služby – 1 121 osôb, priemyselnej výroby – 509 osôb a stavebníctva – 260 osôb. Nelegálne zistených osôb bolo najviac v odvetví priemyselnej výroby 33 osôb, ubytovacie a stravovacie služby 23 osôb a zistilo sa aj nelegálne zamestnávanie v oblasti umenia, zábavy a rekreácie spolu 13 osôb (príloha k správe - tabuľka č. 4b).

V prílohe k správe - tabuľke č. 7c sú uvedené údaje o počte nelegálne zamestnávaných osôb podľa krajov. Výsledky kontroly potvrdzujú trend predchádzajúcich rokov. Najviac porušení zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bolo zistených v Bratislavskom kraji a Nitrianskom kraji.

Kontrolóri úradov práce v roku 2017 vykonali celkom 110 kontrol u zamestnávateľov, ktorí zamestnávali aj štátnych príslušníkov tretích krajín, pričom boli zistení 10 zamestnávateľa, ktorí nelegálne zamestnávali 23 štátnych príslušníkov tretích krajín (v rozpore s § 2 ods. 2 písm. a), b), c), § 2 ods. 3 zákona č. 82/2005 Z. z.). Jednalo sa o 13 občanov Srbska, 5 z Macedónska, 2 z Bosny Hercegoviny, 1 z Ukrajiny, 1 z Číny a 1 z Ruska, ktorí pracovali prevažne v oblasti priemyselnej výroby a ubytovacích a stravovacích službách (príloha k správe - tabuľka č. 3b).

Kontrolóri úradov práce v tomto období skontrolovali 380 štátnych príslušníkov tretích krajín, z toho bolo najviac občanov Srbska (210), Ukrajiny (70), Kórei (37), nasledujú občania Vietnamu (11), Bosny a Hercegoviny (10), Macedónska (8), Ruska a Bolívie po (5), Afganistanu, Thajska, Turecka po (3), Bieloruska, Kazachstanu po (2), Konga, Nového Zélandu, Arménska, Egyptu, Sudánu, Kamerunu, Keni, Číny, Mexika, Austrálie a Indie po (1).

Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávaných osôb (109) za rok 2017 bolo zistených 23 uchádzačov o zamestnanie (UoZ), z toho poberaajúcich sociálne dávky 10 UoZ. Na základe uvedených zistení bolo podaných 7 návrhov na vyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie (príloha k správe - tabuľka č. 12).

Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávaných osôb (19) za rok 2017 bolo zistené porušenie zákona č. 82/2005 Z. z. v 45 prípadoch bez založenia pracovnoprávneho vzťahu, v 45 prípadoch nedošlo k včasnému prihláseniu zamestnancov na základe založeného pracovnoprávneho vzťahu do registra poisťencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia Sociálnej poisťovne, v 18 prípadoch neboli splnené podmienky na zamestnávanie podľa osobitného predpisu a v jednom prípade sa štátny príslušník tretej krajiny zdržiaval na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom (príloha k správe - tabuľka č. 8b).

IV.B. Sankcie

Kontrolóri úradov práce v roku 2017 na základe kontrolných zistení vydali v zmysle ustanovenia § 68a zákona o službách zamestnanosti celkom 46 rozhodnutí o uložení pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania v celkovej výške 140 000 eur.

Najčastejšie boli uložením pokút postihované zamestnávateľské subjekty s počtom zamestnancov 1 až 9, stalo sa tak v 31 prípadoch (príloha k správe - tabuľka č. 10b). Uvedený fakt priamo súvisí s najvyššou mierou výskytu porušení zákona č. 82/2005 Z. z. u tejto skupiny zamestnávateľov. V tejto kategórii zamestnávateľských subjektov bola v 17 prípadoch právoplatne uložená pokuta zamestnávateľom – fyzickým osobám v celkovej sume

46 000 eur a v 29 prípadoch spoločnostiam s ručením obmedzeným v celkovej sume 94 000 eur (príloha k správe - tabuľka č. 11b).

Z hľadiska odvetví hospodárstva možno uviesť, že najviac postihov bolo uložených v odvetviach ubytovacie a stravovacie služby – 15 postihov v celkovej sume 40 500 eur, nasledujú odvetvia veľkoobchodu a maloobchodu – 12 postihov v celkovej sume 27 000 eur, priemyselnej výroby – 9 postihy v celkovej sume 36 500 eur, poľnohospodárstva – 3 postihy v celkovej sume 12 000 eur. Prehľadné údaje o výške právoplatných pokút, členených podľa ekonomickej klasifikácie, za zistené porušenie právnych predpisov v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sú uvedené v prílohe k správe - tabuľke č. 9b.

Poriadková pokuta v roku 2017 bola uložená v jednom prípade vo výške 2 000 eur. Uložil ju Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Veľký Krtíš, spoločnosti s ručením obmedzeným v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu.

V. Kontrolná činnosť a výsledky kontroly iných orgánov

Inšpektoráty práce, ústredie práce a úrady práce spolupracujú pri výkone kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania s inými orgánmi štátnej správy a s Prezídiom Policajného zboru.

V.A. Finančné riaditeľstvo SR

Finančná správa priebežne v rámci výkonu správy daní v zmysle zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej „daňový poriadok“) vykonáva činnosti, pri ktorých získava rôzne informácie dôležité pre správne vyrubenie dane. Na účely správneho vyrubovania dane z príjmov zo závislej činnosti, resp. na účely vyhľadávania daňových subjektov, ktoré si nespĺnili voči daňovým úradom registračnú a oznamovaciu povinnosť, daňové úrady pri svojej činnosti prihliadajú aj na skutočnosti súvisiace s možným výskytom nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. V prípade, že zistia skutočnosti, ktoré poukazujú na porušovanie právnych predpisov v oblasti pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, informujú, s prihliadnutím na ustanovenie § 11 daňového poriadku – daňové tajomstvo, príslušné orgány o zistených skutočnostiach.

V priebehu roka 2017 bolo vykonaných celkom 127 zisťovaní, pri ktorých sa daňové úrady zamerali aj na odhaľovanie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. Tieto zisťovania boli vykonané najčastejšie formou miestnych zisťovaní v zmysle § 37 až § 39 daňového poriadku v miestach predaja tovaru, poskytovania služieb, vykonávania prác (124 zisťovaní) a v rámci vyhľadávacej činnosti podľa § 36 daňového poriadku (3 zisťovania). Zisťovania boli vykonané daňovými úradmi samostatne.

Výkon 127 zisťovaní nevedol k odhaleniu skutočností, ktoré by poukazovali na porušenie platných právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva.

V.B. Prezídium Policajného zboru SR

Súčinnostné kontroly podnikateľských subjektov zamerané na odhaľovanie prípadov nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za Policajný zbor vykonávali policajti Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru a policajti jednotlivých krajských riaditeľstiev Policajného zboru.

Policajti Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru sa počas kontrol zameriavali predovšetkým na vyhľadávanie štátnych príslušníkov tretích krajín s nelegálnym pobytom v Slovenskej republike a ďalšie porušovanie ustanovení zákona o pobyte cudzincov a na vyhľadávanie a identifikáciu obetí obchodovania s ľuďmi v zmysle § 179 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Policajti krajských riaditeľstiev Policajného zboru poskytli kontrolným orgánom asistenciu pri vykonávaní kontrol v zmysle § 3 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov. Keďže útvary Policajného zboru nie sú kontrolným orgánom v zmysle zákona č. 82/2005 Z. z., zistenia porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania boli realizované oprávnenými kontrolnými orgánmi.

V spolupráci s inšpektorátmi práce skontrolovali príslušníci Policajného zboru 288 podnikateľských subjektov, v spolupráci s okresnými úradmi práce 52 podnikateľských subjektov. Celkovo bolo v rámci vykonávania súčinnostných kontrol skontrolovaných 340 podnikateľských subjektov. V rámci uvedených kontrol, ktoré boli zamerané na dodržiavanie zákazu nelegálneho zamestnávania, kontrolu pobytu cudzincov a odhaľovanie obetí obchodovania s ľuďmi bolo skontrolovaných celkovo 3 228 osôb, z toho 1 455 občanov Slovenskej republiky a 1 773 cudzincov. Vykonanými kontrolami bolo zistených 48 subjektov, ktoré porušili ustanovenia zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní tým, že nelegálne zamestnávali 32 občanov Slovenskej republiky a 233 cudzincov (z toho 29 osôb z krajín EÚ). Z uvedeného počtu 233 cudzincov (204 z tretích krajín) sa 60 z nich nachádzalo na území Slovenskej republiky nelegálne.

Nelegálne zamestnávanie bolo zistené u cudzincov z nasledovných krajín pôvodu: Srbsko 117, Ukrajina 73, Poľsko 10, Bulharsko 9, Macedónsko 7, Maďarsko 7, Bosna a Hercegovina 4, Ekvádor 2, Chorvátsko 2, Mali 1 a Česká republika 1.

Nelegálne zamestnaní cudzinci vykonávali prácu predovšetkým v oblasti priemyselnej výroby a stavebníctva.

Všetky vyššie uvedené zistenia Policajného zboru sú zahrnuté v celkových zisteniach kontrolných orgánov podľa zákona č. 82/2005 Z. z.

VI. Spoločné závery

Kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je jednou z priorit orgánov dozoru – inšpektorátov práce, ústredia práce a úradov práce, čo preukazuje vysoký počet kontrol vykonaných v roku 2017 a rovnako tomu nasvedčujú aj ich výsledky.

V roku 2017 kontrolné orgány vykonali **20 945** kontrol zameraných na preverenie dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, v rámci ktorých bolo

skontrolovaných **18 411** zamestnávateľov a **49 093** fyzických osôb vykonávajúcich prácu na pracoviskách kontrolovaných zamestnávateľov. Vykonanými kontrolami bolo odhalených **1 226** zamestnávateľov, ktorí porušili zákaz nelegálneho zamestnávania tým, že nelegálne zamestnávali **3 384** fyzických osôb. Spoločné výsledky činnosti kontrolných orgánov sú uvedené v prílohe k správe - tabuľka č. 1.

Aj napriek skutočnosti, že celkový počet vykonaných kontrol poklesol v porovnaní s predchádzajúcimi kalendárnymi rokmi, celkový percentuálny podiel odhalených nelegálne zamestnávaných osôb vzhľadom k celkovému počtu skontrolovaných osôb vykazuje kontinuálny rast v (tento podiel bol v roku 2017 vo výške 6,9 % zatiaľ čo v predchádzajúcom roku to bolo 4,9 %, v roku 2015 to bolo 4,8 %, v roku 2014 vo výške 4,1 % a v roku 2013 vo výške 2,3 %), čo svedčí o postupnom zefektívňovaní činnosti kontrolných orgánov.

Výsledky vykonaných kontrol, t. j. počet odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb je v porovnaní s výsledkami dosiahnutými v predchádzajúcich štyroch kalendárnych rokoch najvyšší. V roku 2017 bolo odhalených 3 384 nelegálne zamestnaných fyzických osôb, čo predstavuje v porovnaní s výsledkami dosiahnutými v roku 2016 (2 924) nárast o 15,7 %, v roku 2015 (2 686) nárast o 26 %, v roku 2014 (2 335) nárast o 45 % a v roku 2013 (1 323) nárast o 155,8 %.

Významným podielom prispeli k vyššie uvedeným výsledkom ÚKNZ – KOBRA, ktoré svojou činnosťou odhalili 2 538 nelegálne zamestnaných fyzických osôb, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje 75 %-ný podiel na celkových výsledkoch (3 384) (príloha k správe – tabuľka č. 2 a 2a ÚKNZ – KOBRA).

Počet 3 384 nelegálne zamestnávaných fyzických osôb zahŕňa 923 nelegálne zamestnaných žien a 2 461 nelegálne zamestnaných mužov, z toho 21 nelegálne zamestnaných mladistvých (od 15 do 18 rokov veku). V rámci uvedeného počtu bolo zistené nelegálne zamestnávanie 95 štátnych príslušníkov členských štátov Európskej únie. Taktiež bolo zistené nelegálne zamestnávanie 882 štátnych príslušníkov tretích krajín s povolením na pobyt v Slovenskej republike, najmä štátnych príslušníkov Srbska (príloha k správe - tabuľka č. 2 a 3). Až v prípade 288 štátnych príslušníkov tretích krajín bolo zistené porušenie § 2 ods. 3 zákona č. 82/2005 Z. z., t. j. sa jednalo o štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavali na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom (zákonom o pobyte cudzincov, zákonom o azyle) a ktorí vykonávali závislú prácu.

Z hľadiska rozdelenia odhalených nelegálne zamestnávaných osôb podľa pohlavia bol zistený prevažujúci podiel osôb mužského pohlavia. Podiel mužov tvoril 73 %-ný podiel na celkových zisteniach. Podrobné údaje o zisteniach nelegálneho zamestnávania fyzických osôb rozdelené podľa pohlavia obsahuje príloha k správe v tabuľke č. 2.

Najviac zistených nelegálne zamestnávaných osôb bolo odhalených v odvetví stavebníctva (876, čo predstavuje 25,9 % z celkového počtu nelegálne zamestnávaných osôb), v odvetví administratívnych a podporných služieb (658, čo predstavuje 19,4 % z celkového počtu nelegálne zamestnávaných osôb) a v odvetví priemyselnej výroby (525, čo predstavuje 15,5 % z celkového počtu nelegálne zamestnávaných osôb).

Z hľadiska členenia zamestnávateľov podľa veľkosti zákaz nelegálneho zamestnávania najviac porušujú zamestnávatelia s počtom zamestnancov od 1 do 9, tzv. mikropodniky. Počet odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania je najvyšší u zamestnávateľov s právnou formou podnikania spoločnosť s ručením obmedzeným (príloha k správe - tabuľky č. 4 až 6).

Po posúdení percentuálneho podielu odhalených porušení zákazu nelegálneho zamestnávania na celkovom počte kontrolovaných fyzických osôb, s prihliadnutím na celkový počet kontrolovaných osôb (po zohľadnení odvetví s počtom kontrolovaných osôb viac ako 1 % z celkového počtu kontrolovaných osôb) bolo ako rizikové vyhodnotené odvetvie činností v oblasti nehnuteľností (25,2 %), odvetvie administratívnych a podporných služieb (22 %) a odvetvie stavebníctva (10,1 %).

Počet ako aj suma ukladaných pokút vykazuje v priebehu rokov 2013 – 2017 kontinuálny rast. Zatiaľ čo v roku 2013 bolo orgánmi inšpekcie práce a úradmi práce právoplatne uložených 441 pokút v sume 1 007 730 eur, v roku 2017 to bolo už 1 325 pokút v celkovej sume 4 886 700 eur, čo predstavuje 384,9 %-ný nárast v sume právoplatne uložených pokút a 200,5 %-ný nárast v počte právoplatne uložených pokút (príloha k správe - tabuľka č. 9 a 10).

Z celkových výsledkov zisťovania nelegálneho zamestnávania vyplýva, že nelegálne zamestnávanie je stále závažný negatívny spoločensko-ekonomický problém, ktorý čo do počtu neznižuje svoju intenzitu ani napriek nárastu kontrolnej činnosti v tejto oblasti. Zásadnou zmenou oproti stavu pozorovanému v minulých rokoch je nárast zistení nelegálneho zamestnávania cudzincov, najmä štátnych príslušníkov tretích krajín pochádzajúcich zo Srbska a Ukrajiny, ktorí sa tu zdržiavajú nelegálne, prípadne vykonávajú prácu v rozpore s osobitným predpisom. Osobitne je potrebné upozorniť na čoraz častejšie prípady nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín subjektmi usadenými v zahraničí, ako aj tvorbu sofistikovaných schém zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú pri ceste ku koncovému odberateľovi služby, alebo práce na Slovensku presúvaní reťazou viacerých subjektov. Uvedené činnosti a postupy zamestnávateľov značne sťažujú možnosti kontrolných orgánov pri preverovaní dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania na území Slovenskej republiky a pri následnom vyvodzovaní zodpovednosti za jeho porušovanie.